

A black and white photograph of a man in a military uniform standing in front of a wall with murals. The man is wearing a dark uniform jacket with several medals on his left chest. He is standing with his hands at his sides, looking towards the camera. The background features a wall with large, dark murals or tapestries.

A black and white photograph of three Soviet military leaders standing in front of a banner. The banner features the Soviet Union's hammer and sickle emblem and the text 'ВУЧЕНО ВОИНА' (Vucheno Voyna), 'ПОСЛЕДНИЙ' (Posledniy), and 'КАМКА ВЕЛ' (Kamka Vel). The date '1945.5.5' is also visible. The man on the left is in a dark uniform with many medals. The man in the center is in a dark uniform with a white shirt and tie. The man on the right is in a light-colored uniform.

ТООВААННАР
Ноябрь тыншань-лазында

рыныче кичээнгей кошкак.
Бухгалтерия аптеканы интер-
натка чылдың-на садар ужу-
рут. Ындыг турбуже кижиз

Л. ХЕРТЕК,
Башкы.
Бай-Тайга район.

БҮГҮ КҮШТҮ БЭЭР

улуг дэскаарлар бар, оларны
сугну чылыдып кудуп бээр
кылдыр таарыштыр дерип
кылган. Суг сөөртүр сес авто-

Э. ХОМУШКУ,
ССРЭ-ний 60 чылы аттыг
совхозуң кол зоотехниги.
Мөнгүн-Тайга район.

ТООВААННАР
Ноябрь тыншань-лазында

рыныче кичээнгей кошкак.
Бухгалтерия аптеканы интер-
натка чылдың-на садар ужур-
дуг. Ындыг турбуже кижиз

Л. ХЕРТЕК,
Башкы.
Бай-Тайга район.

улуг дэскаарлар бар, оларны
сугну чылыдып кудуп бээр
кылдыр таарыштыр дерип
кылган. Суг сөөртүр сес авто-

Э. ХОМУШКУ,
ССРЭ-ний 60 чылы аттыг
совхозуң кол зоотехниги.
Мөнгүн-Тайга район.

БИСТИҢ СОВЕТ ДЕМОКРАТИЯВЫС

СССР-ге сонгуудалар чорударын капиталистиг чуртаран ыгдала — оларын коммунист партиянын удугуулаз-биле, чоунун, хей-нигизин кужу-биле чорууд турарында. Совет демократиянын улдусин — эрге-чагырга чоунун болуп турарында. Сонгуудаларын округ база участок буруунге сонгуула комиссияларын тургузар. Кандидат дээш агитацияны хуралдарга, парлалга, радио, телевидение дамчыштыр чорууд турар. Ону чорудар талазы-биле эрежжик чугула материал

ОЧУЛГА КИЛДИЗИ

Партиянын XXVI съездинин, СЭКП ТК-нын оңдараадындагы Пленумунун шийтүүлөрүн, СЭКП ТК-нын Чыныс секретары, ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. У. Черненко-нун ийеткелдеринде, чугааларында, чүүлдеринде айтышканын, сумелерин, түнелелерин, СЭКП-нин болгаш Совет куренин тайбынга ийиктенини даштыкы политика-ага доктаамал пропагандалаары, ажалгы чоңарнын коммунист кижизиндеги күш-тедиреринде ийеткелдигин ийин бээр солунуну очулга килдинин кол хүлээлгез болуп турар.

Бо сорулганы боттаалары-биле солунун арыннарынга «Бомбурзектин сулаа», «Социализмни акы-дуума чурт-таалында», «Ийн делегей, ийн агы амьдалы», «Ядролуг калалы доктарбас», «Амгы үенин эң чугула сорулгасы», «Делегей кырынга тайбын дээш», «Допчуу-биле», «Кү-жүвүс — найралда», «Төрөн чуртууаста», «Эвеледешкен республикаларда», «Автоном республикаларда», «Улуг Тилектегил 40 чылга ут-куштур» деп база оон-даа еске рубрикаларын солунун арыннарынга доктаамал тур-гускаш, оларын адаага ян-сы-бурь материалдарын, ме-дээлерин, чүүлдерин очулга-ларын 1984 чылда парлап кел-ген. Очулга материалдарын дым-домаан билдирип, бедүү кылдыр дээш кызып турар бис.

Бистин чуртууастун поли-тиктик, экономикай, культура амьдалында, делегейе бо-лушкунарын тайбырла-ларда СЭТА-нын болгаш Парлаал меделеринин агент-ствоууну материалдарын колдуунда ажылап турар. Совет Эвелединин телераф-агентствоуун бистин чурту-уастун болгаш даштыкка чуруктарын солунун арын-нарынга доктаамал парлап тур-арын номчулур акси билер.

1984 чылда ажылатканын келген рубрикаларын чаа, 1985

КӨДЭЭДЕ ЭЛЕКТРИЖИДИЛГЕ

«Сельэлектрострой» туду-монтаж эргеленин ажалчы-нарын шийлп алга мерге-жип берге болгаш харыска-галыг. Олар чылдың калың-даа үезинде бистин республи-канын бүгү районнарында электри дамчылар шугунарын тудуп турар. Амгы үеде мал-чын кыштар бүрүзүн электри энергияны чугула херек бо-лганда, электростерин ажал-чы үнелин билдирип.

1984 чылдың планын эу-гаар 215 километр бедик кү-женишканын, 120 километр чавыс күженишканын элект-ри дамчылар шугунарын туд-дар база 60 малчын кыштар-дын электриверин хүлээлгези-бис. Оон ийин 1 млн 859 муң рубль түнүг туду-монтаж ажыларын кылдыр жүжүрүт-турдүвүс. Планын ооналда-ларын күжүлдү кырында кел-ип, 1985 чылды келешкилер-биле уткуп аарыннын бүгүн магаданыл ам бисте бар.

Бо хүндерде Мелиорация болгаш суг ажал-агый мин-стерствоууну эргенин бугар-тудуп турар. Хайраккан-Баян-Кол аразында 40,5 километр узун 35 киловольт күжениш-канын шугууну доозар бис. Ол шугууну ажылаага кин-ринтерге, Улуг-Хем районну хоу-шадарын сугтарганын улуг дөңү болур. Эвэр ра-йонуну девиэскеринге 38 кило-метр электри шугунарын ту-

хуа өңүтү болгаш малчылгын, экономикти, политикти бо-лгаш угаан-бодал талазы-биле ден эвес чорукту быжыл-лап, камгалап турар ийн арын-нын демократия дээш.

Пролетарият демократия калың-дал буржуа демок-ратиядан миллион катан де-мократия, Совет эрге-чагырга эи-ле демократия буржуа рес-публикадан миллион катан де-мократия деп ленинчил бола-ла совет улустун бөгүнү ам-дыралы тодаргай балдыткан турар.

ССРЭ — ажалчыларын болгаш тараачыларын дегей-де баштайгы күрүзүн. ССРЭ-де боттут социализм ба-дыкатканын тургустууга. Пролетарият диктатуразы бүгү улустун күрүзүн бола пи-чээн. Социализм чокта де-мократия турбас, ол ийикши чок сайзыратпас болза, социализм база турбас дээрин боттут-чүлдөр-лаа, амьдалы болу-даа маргылдаа чокка балыт-каан. Ынчанам социализм кижилерге ийикши демок-ратия хандарын, бугулар ден эргени тыспыс берген.

Кижилерин эргелерин болгаш хосталгазынн чугу-социализмни туту. Харын чү-

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

О ПРАГА. Чехословакиянын хөмүр-лаш улустуну ону ка-зым, тыгарынын чыл планын хууаада эрте хүлээлгезин. Чуртка чаа чылга чедир 126 млн. тонна хөмүр-лаш казым тывар-ол болза ЧССР-нин хөмүр-лаш улустунун төгүзүндө тууган көргүзүг бо-лур.

Ол кураалар кыш дур-гуунда энергетиканы болгаш улустуну үзүктелешкин чок-ка хандарына болгаш эрге-жок чугула хөмүр-лаш одалга курааларын тургузарына чедир. Чыл планын ажык-күжүлдери кол ролдуу Совет Армияны Чехословакияны хосталымадан бээр 40 чылга утуктуш социализм чарын, а ол ийикши хөмүр-лаш казы-рында совет аргаларын ам-га-зыны ойнаа.

О БУДАПЕШТ. Венг чик улустунун эң улуг бугура-леринин бирээси — Залавар-сег хоорайда дараалыга фаб-риказы чылдың бугураага пла-нын хууаада эрте хүлээлгезин. Эрткен айларда оон ажык-күжүлдери 716,6 млн. форинт-акшанын продукцияны кылдыр үндүргөн болгаш ол эртен чылдын ийинде хой бо-лган. Ол бугураага черинин дежэн калкан эр кижилер коюшканын, херектештери болгаш тоңары чугула Венгрия-да эвес, харын база еске-даа социализм чурттарда непер-тес. Совет Эвелеи ол бугу-раага черинин эң кол чагык-кыш хой-хөй журналы хостал-канын 40 чылга болгаш ВСАП-тын XIII съездинин тө-лөтүгү тукуруу дээр чарыкка ийеткелдигин кырышкан, фаб-риказы коллектив, чылдын аркан үезинде ийинде барык 20 муң форинт-акшанын план-да дашкар продукцияны кылдыр үндүргөн хүлээлгезин.

О УЛАН-БАТОР. Моол шах-терлар боттарынын профес-сионал байыралаы — Шахтер-лунун хууну бугураагы бедик е-дишкенин-ле уткан. Олар бедиктен социализм хү-лээлгезин күжүлдери-ле паланд ажык чүс-чүс муң «ара адыны» калкан, ады-ры хой-хөй журналы хостал-канын чедир беш чылдын доозучу келер чылдын үзүндө ажылап турар.

Революция мурунуну Мо-олунга чугула чангыс шахта ажылап турган. Анда эң зар-берге байдалга ажылап турган элээн каш он кийин ийи мундан эвес тоңа хөмүр-лаш казым турган. Бүгүн хөмүр-лаш улустуну республиканын улус ажык-күжүлдери кол адыра-ларын бирээси апарган. Амгы үеде МАР-нын девиэскеринде оттулар чүлдүр ол үнелин хер-верин-биле байлак 160 ажык черин шийилеп тыпкан.

Моолдун Совет Эвелеи-биле кады ажылаагына соци-национал экономиканын хөмүр-лаш негелденин улам доозу-биле хандарын арганы берип турар. ССРЭ-нин дузаламчы-биле республикада элэн хой шахтарлар чартып, калбар-тын турар болгаш Шарын-Гола, Адуучула хөмүр-лаш ажык арга-биле казар улуг бугураага черинин тудуп тургускаш. Бөгүн чуртта ийикши-биле казым турар хөмүр-лаш-тык 80 ажык хууу Совет-чуртуну техникти дегимче-си-биле туткан бугураага эрге-чагырга айтканын берген.

де социализмни үезинде де-мократия төгүдө бир-ле дуга-рында чоңуң эрге-чагыргазы апарган. Социализм болгаш демок-ратия чарыбас тудуш хары-салдыг. Социализм тургуза-рын дээрме массаларын ийет-кейилг кадык шийчээшкенин, бүгү улустун чогадышкы чо-рууңку боттут ийерээшкенин, оон турса-орунун болгаш угаан-бодалын херээ-дир. Ажык чок чорукту ССРЭ-де кезээ-мөңгөде дедир элбес кылдыр утуктаа. Күш-ажык кылдыр эргени ССРЭ Конститу-циян магаданыла, ажылаар болгаш профессия шийл алдыр эргени ССРЭ-нин бүгү хамал-тыларына берген. Сөк-кы-зын, эр, херээженин, нап-ло-малын, шажым-чүлгезин ий-гай көөр чорук ССРЭ-де чок. Бүгү националларга дең эргени ССРЭ Конституцияны тыспыс берген. Совет кижинин ат-алдары, арыл-пүрү, хамал-ты эргелери ССРЭ-нин үндө-ни Хоолууң бугураа бүгүн кам-галатканын. Социализм чү-рүчү тургузууга ийеткелдиг кижиринче миллион-миллион кижилерин Совет эрге-чагы-рганы дамчытыр бистин чурту-вуста боттадырып чоруткан. Социализм улусчу эрге-ча-

КАЛБА АБИЛЕ ДЕТКЭЭН

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Бүгү кижизин эргеленин амьдал-рады эрге-чагырга болгаш кү-жүзү-сорууга бүгүн дүшкөн тайбын совет ийикши-наарын Каттышкан Ния-лар Организациянын Кол Ассамблеянын 39-ку съези-нел калба-биле десткен. Болгарияны КНО-ла докта-мал төлөөлөкчүн Борис Цвет-ков СЭТА-нын корреспондент-тизине меделгези.

Делегейни хой айтыр-ла-рын ийинден эң чугула ай-

тырларын ССРЭ-нин чигеи-биле тодаргайлап күжүргө кижи төлөгөткенин мурунга совет дипломатиянын төлөтүг болгаш төгүлүт ачы-хавыа-зы-дыр деп, болгаш диплома-айткан. Тайбын камгала-рын, ядролуг калалы болу-базы ол айтырларын өгүм-чалыг кылдыр шийтирлээр-ден кол хамаржыр апаар. Боо-чепсектиң эилере бүдү-

Рүүшкуну соксадыр болгаш космос дегенин милитариза-ция болурамы амгы бай-даларда кижизин төлөгөткенин эң чугула сорулганы болуп турар.

Халатиг ядролуг месса-жизиникин болурамынн сору-лганы дегей эргенин бү-гү норм-тижкенин шыгыч сагынын күрүлелерин бол-гаш политикти партияларын удуртукчуларына негеп тур-лар деп, Б. Цветков ооналап меделгези.

Никарагуа улустун хостал-гын болгаш хамарышпаа-руун бой тудар, салдыжу революциянын утуктаа дээр Никарагуага улуг ханын дайынын болгаш өлүрүк, үргедик хөдөлешкенин кылдыр турар контрреволю-лүт дээрбөчлөр-биле реалык ол организация шагда-ла сыйы харылаагы.

Кижилерин шериге халези-дээр чорукту АКШ-та дурм бугураа хараан. Ынчалзажок Никарагуанын чоңуңа улуг ханын үлгүлгилерин кылы-лээр талазы-биле АКШ-тын төп разведка эргелен бо-дуну хөдөлешкенин улам-на калбартып, чурттуң хой-лузун үрөп турар.

Б. КАРМАЛДЫН ЧУГААЗЫ КАБУЛ. (СЭТА). АУДП-нин ТК-зын чигеи секрет-ры, АУР-кун Революст Чувелинин даргазы Б. Кар-мал Афганистанын төп ра-йоннарында чурттал турар казарейжилер дээр бичи улустарын джигизини (ху-райны) кижизин-биле ужурашкан.

Яны-бур бөлүктөргө бо-лгаш бичи улустарын аразы-га балкалчыл, өкжәнежир чорукту өскүдүп турган моол муруналыг улуска улуг ко-рум-чурмунын политик эи-ни апрель революцияныч утуктаанын ол бодуну чуга-

зынга айтканын Бахтар аген-тиел дамчыткан. Чаа тургу-зуг оларга политика, экономика болгаш социал байдал-да талазы-биле бүгүн ден эрге-лүг болурун магадлаан. Республикада шажым-чүл-генин хостотуун принципте-рин шыгызы-биле сагып, национал азым-чачыларын ханды-биле хүндүлөп көрүп турар. Афганистанга чаа шы-ныч нияттедиге тургузарына херээ дээш еске-даа акы-ду-малыны бичи улустар-биле улам-на сыйы каттыжарыче казарейжилер афган удуртук-чу кыйгырган.

Яны-бур бөлүктөргө бо-лгаш бичи улустарын аразы-га балкалчыл, өкжәнежир чорукту өскүдүп турган моол муруналыг улуска улуг ко-рум-чурмунын политик эи-ни апрель революцияныч утуктаанын ол бодуну чуга-

«ЯПОНИЯ. «Америк «То-магакилер» сөзсө бол-зун», «Вашингтон-биле ше-риг эвеледи утуктаар» деп лоуунарым чыскаа-лар Японияда соксавайды турар. Рейганын адми-нистрациянын дайызырак, эжелекти, тергидеки страте-гияны чыскаалдарын болгаш митингилерин кижизини шыгыны буруу шаап, чурттуң «ядролуг эвес» үш принципте-рин чигеи-биле сагырыч ча-зактан негеп турараар. Ол принциптер: ядролуг чепсекти чуртка экекелбес, ядролуг чеп-секти болбазы болгаш мынд чепсекти бугурабес. Ынчалза-жок Японияны чаргычыл бөлүктөрү үш принциптерин каржым-биле үрөп, ядролуг чепсекти америк корабалер-нин суг адалыг хемесерин болгаш самостарын Япония-нын девиэскерин келерин чепсээр турар. Ыраккы Чоон чүккө амери-

каннарын шагда-ла тургузуу эгеленин ядролуг чепсекти «Томагакилерин» Пентагонуну планында ооналап айткан. Америк ядролуг ракеталарын Японияны девиэскеринде тур-гузуу турар ядролуг дайынга ол чуртту кийр тиртканын кыжанышканын күштөлдери Япония афган ийикши та-варылаа Япония мынд дай-нын шөлү болу бээр. Ядро-луг чепсекти бугуру чорук дээр девиэскел күштөлдери-ринче, Хирошимагы болгаш Нагасакины халанын калжа-нда утпакыч Япониянын тай-бынга ынак бүгү кижилерин чыскаалдарын кижизини кыйгырып турар.

ЧУРУКА: АКШ-тын Нокста-да шериг баалазын чаныга болгаш чыскаалды кижизини «Томагакилер» сөзсө бол-зун! деп кыйгырып турган. Браккы Чоон чүккө амери-

лар ортузунда организакты болгаш кижизини мога чок ажалы, партияны ийикши де-мократиянык дегенин норма-лары, партияны бодууну ке-жигунирнү үргүчү кижизини турарын, чогадышкы ийеткел-дин болгаш харыскагалыг чо-руктун хөжүлденин, четин бышкан социализм ниятте-диг демократияны, совет улус-тун политикти болгаш чога-дышкы энергияны эртем эу-гаар, планын болгаш тодар-гай сорулгалыг кылдыр кан-чаз жүжүлдери үлөгөр-чөжө СЭКП бооп турар. Бо-дуну хүлээлгенин амгы үеде 18 миллион ажык кижизин СЭКП бодуун алдарыг баш-карычкы ролуң күжүлдиг, совет нияттедиг хөжүлденин боттут салдарын улам күштөлдери турар. Ам болуру сонгулаар СЭКП-нин хүн бүрүе докта-мал уауртууга-биле бедик политикти жүдүрүшкүчү, күш-ажылы чедешкенин-биле де эртин, совет социализм демократиянын чайынаа чок боттут бидыкты болуп эртер дээринге совет улус бугура-дыт.

К. БУДУК-ООЛ. «Ыдыг» нийетинин ке-жигуңу.

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

О БУНОС-АЙРЕС. (СЭТА). Кижизин камгалаар тала-зы-биле Доктаамал ассамбле-яны кыйгырып бугура хой муң кижизин кырышкан чыска-алыг Аргентинанык нийеска-лыга болган. Чуртта эгелен демократтиг чартыларынн чорудулганын улам шийтир-лел үргүлүчүлүккө чыскаал-дыг кижизини кыйгырган. Шериг диктатуразыга өлү-кен кем-буруу чок муң-муң кижилерин терелер чыскаа-га кижизин болгаш буруулу-ларын шыгыч негезке оонаштарына негези.

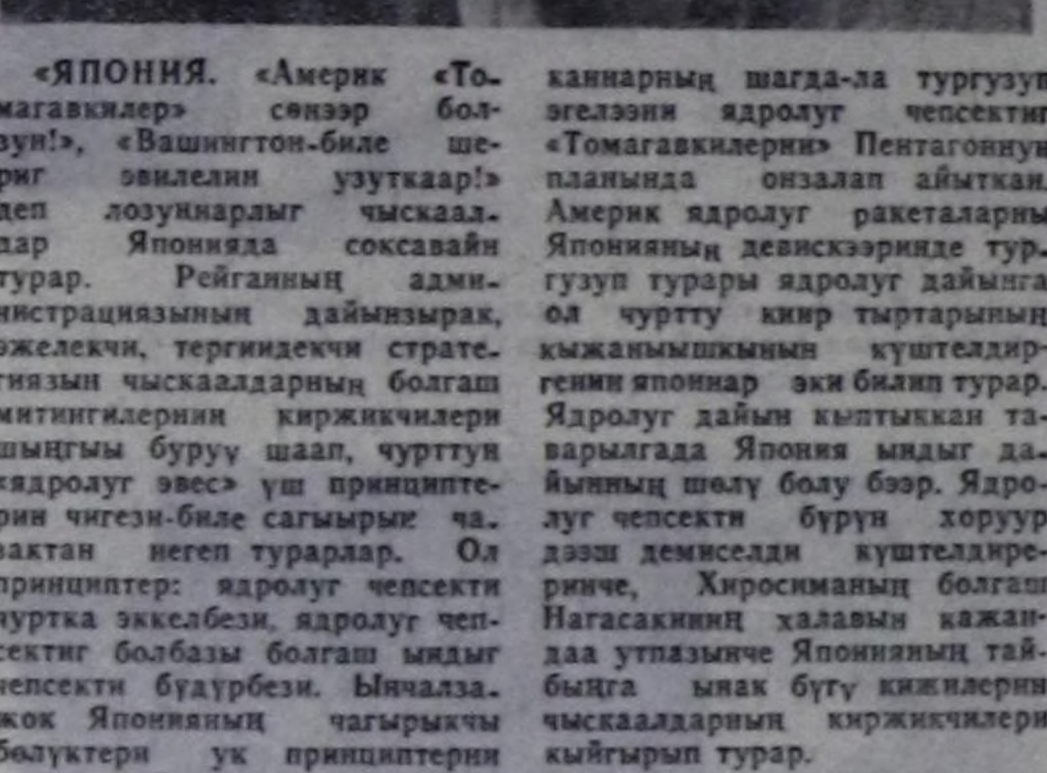
О МАНАГУА. (СЭТА). АКШ-тын төп разведка эргел-енин чылдамын чепсекти дээрбөчлөр Никарагуага ханын чаа үлгүлгилерин кылган. Контрреволюст дээрбөчлөр 60 чылдыг декабрь 21-де Аг-лантика океанын эрени Мата-гальа департамент-биле ка-рышканын орукка кийи чыткан, «дүрген дуза чедир-рини» автоматизацияны пуле-меттар болгаш автоматтар-биле боолан. Арастаныч ол боолашканын түнүлгенин бир аарыг кижизин өлүрткө, дөрт ийин аар балыткан.

О ДАКАР. (СЭТА). Поли-тика талазы-биле чорутта-тырган азы даштыкыге уаур ойландырып чуртту кижилерин хосталарын Мавританияны чаа удуртууга чарлаан. Эрга-чу-чурмунын үезинде чорут-таттарын 180 кижини соолу-хунерде хостан.

ОДЕЛИ. (СЭТА). Ийикши-н наймсалыгы чокта чаа се-мика болган. АКШ баштап империализм күрүлелер И-йикши ийикши херектерине каржы-биле хосталган, Азияны хамарышпаа күрү-енин уаур өкжөтен ийикши-канын кылдыр турары-биле холбоштыр ханы сетил дүт-рөөшкенин семинарын кижизини ийеткелдиге империализм ийикшинын шы-гымы буруу шапкан.

Хамарышпаа аням күрү-лелер боттарынын тергиде-лине кийер дээр импери-лизмтер соолу үеде ургедик үлгүлгилерин улам-на күш-тедирип, еске чурттарын социал-политикти болгаш де-мократтиг тургузуу утуктаар дээр деген бугура аргаларын ажаллап турар деп, Де-ляни Джавахарлал Неру аттыг университетин профессор Ч. П. Бхамбри меделгези. Ий-тин болгаш ажалгы реалы-дыг куштер республиканын бо-жанылар дээр соолу үеде Ийикши ийикшинын күш-тедирген деп, сурагыл ийикши дипломат Т. Н. Кауль чуга-лаан.

ЧУРУКА: «Томагак» деп америк ракетаны суг адалыг хемесерин салып үндүрүп турар. СЭТА-нын фотохрониксы.

ЧУРУКА: «Томагак» деп америк ракетаны суг адалыг хемесерин салып үндүрүп турар. СЭТА-нын фотохрониксы.

БОЛУШКУННАР, ФАКТЫЛАР

РИМ. Эрткен воскресенин кежээинде Италияда эң узун дээр Флоренция-биле Болонья-нын аразында чер ийинин демир-орунга чаа кем-буруу-луг террорж үлгүлгилерин болган. Неаполь-Милан аразы-нын дүрген чорукту пассажир поездазын ийи вагоуну улуг күштүг частышкын үрзөн. Оң түкүлгелде оң-он кижизин өлгөткөн ийикши төлөгөткөн дамыткан. Хой саныг балыг кижилерин чоккуу хоорайларын эмнелгелеринде болгаш госпиталдарында чедирген. Ол поезд 19 километр узун чер ийинин демир-орунуң галере-язын ийинде болган ур-жуунда айылга таарышкан дугаа дуздалары берге турган. Орукта шийчээшкени сокса-ткан.

НЬЮ-ЙОРК. Хөмүр-лаш ка-зар «Эмер» дээр америк Юта штатта компания болгаш ортуну түнүлгелде элэн дажакларын мага боттары камгалакчылар тыпкан. Оон сонгаар джизини сокса-ткан. Хөмүр-лаш калбарында чалыштылып турар өтө агарын кийер соксадыр дугаа эрге-чагырга шахтаны дугаар айтканын берген. Кара чангыс амьдалы арткан

шахтерин чугаалааны-биле алдыга, өрт транспорттарын эрттен эзенинден үнелген бооп турар. Элген кижилерин өл-бөлүлери болган айылдыг бүгү харыскагалын хөмүр-лаштың өрткө-үзенин куду-ладарыне чүткөш, айыл чок болуру чорукту хөмчөгөлдери камгалааны апарган бугу-раага ээлериңе оонап турар. МЕХИКО. Мексиканын Ке-ретаро штатында болган авто-мобиль айылдында 26 кижизин өлгөткөн дөргөн ажы кижизин аар балылаанышкына таарышкан. Дайгы черин оруу-биле долдуру кижизин өлү-түрү алгаш чоразан автобус ка-дыр эр черлерин бирээниң башкарыла чок апарган, та-мыкка алдарын баткан.

Политиканын айтуп турары-биле алдыга, ол айылдыг чылдааны — орукту ол не-гезин доктааткан дүргөлдө-шкенин чолважыны ажыркы-ны болгон.

ТОКИО. Чүкк сөөртүр ийи-нидиге болган япон судно япон Силуэада префектурасын эргиле чораш, үкүлүшкөч. Ол айылдыг түнүлгелде тур-гач чүкк дажылаар япон «Эн-сио-Мару» сүт дүңгө дүжө берген. Оң экипажынын беш кижигү ис чок чыткан.

Күн-ажылы коллективтер ду-гайында Хоолу ажалчы чо-нарнын уран чогаалдаанын, профэилдериниң бот тускай-лаң ажал-чорудулганын, со-циализм чарыштын түнел-дин бедиринде дегем арга-ларын ажалдып турар.

Кижини материалдык бо-лгаш угаан-бодал херекелерин хандарын, ону бодуну дээр сорулгалы кылдыр өс кырынга эвес, а херек кырында салып алган чугула ийикши кижин эргелерин дуга-йында боттут чугуаан долу э-ге-биле кылдыр болуру. Совет-терин бүгү улусчу бугурунун чарыктылык көрүзү — оң со-ставка. Чоң эрге-чагырга бодунуң төлөөлөкчилер — улус депутаттарын дамчытыр бот-тандырып турар.

Советтерин ажал-чору-дугаа бугура деген билдирген, ажык болгаш бүгү чоңуң контролуңа адаанда турар. Ук контрол чурттакчы чоң мурунга Советтерин үе-үеде албан өтөтүтү болуру-биле боттанып турар.

Социализм улусчу эрге-ча-гырга органы болуру улус депутаттарын Советтерин ажал-чорудулганын сайзыр-гайжылар дугаиында СЭКП доктаамал сагыш салып турар.

ПУГАЧЕВАГА ЧАА ШАҢНАЛ

Бистин чурттуң астрада
мраажылардан бир-ле
дугаарында Алла Пугачева
Суониниң «Алдын диско-
зу» алган. Бо хүндүтү
шайна Финляндия республи-
када совет мразының
совет мразың кайы хире
хүндүткелдин бадыйткап
турар.

Алла Пугачева Финляндия-
дагы чыгыс эвас уаа
концертин көргүскөн. Оң
репертуарында хей мразы-
ны фин дымче оңулар-
ган. Оң мразы мида сура-
гым эстрада мразылар-
ның концерт программасы-
нык кирген. Фин телеви-
дение Пугачеваның чога-
дык ажил-херезине тура-
скааткан кинону тирт-
тырган.

Чоокта чаа «Трек-музик»
фирма Алла Пугачеваның
мразын бижан пластинка-
ны үндүргөн. Эң-не дидим
музыка критиктериниң даа
бодаашкынары оң ажил-
эртиңи — уау чединиң.
Ийн ай дургузунда Фин-
ляндияга 40000 ажил пла-
стинка саттырган. 4 мил-
лион чурттакымал Фин-
ляндияга бо көргүзүл-
гүл рекорд болуп турар.
Хельсинки совет арти-
ске «Алдын диско» тыпсы-
рын байылыг суулаа
бола. Чаңчыл суугаар ук
шайнады эң-не сурагым
фини болгаш даашкым
мраажыларга тыпсып ту-
рар.

— Меңэ аажок өөрүң-
чү болгаш десинчиң-дир.
Бо шаңнал дээрге фини
чонун чүгөс мээң ажил-
ниңиң үндөзүн эвас, а
бистин чоңуустуң бот-
тарын ханы билириниң бо-
лаш оларның быжыг ха-
рылазын бадыйткап турар
— деп, Алла Пугачева
«Известияны» корреспон-
дентки-биле беседаныңа
чугаалаан.

«ИЗВЕСТИЯ» солундан.

НЕМЕЛДЕ БАДЫТКАЛ

Н. Гогольдуң өлүм чок
комедияның эгезин сала-
ган, аңаа келген кижини ре-
визор кылдыр хүлээп алган
таварылаага херек кырында
А. С. Пушкин таварышкан.
Ол чугаа краевед В. Ко-
товтун тыпканы архив до-
кументтеринден немелде
бадыткап алган.

1833 чылда Пугачев тура
халымшкының дугайында
материалдар чымы-биле
Уральскиге А. С. Пушкин
чоруп ора, Нижний Новго-
родка келген. Ону губерна-
тор М. Бутурлин аажок кы-
чээлгени-биле хүлээп ал-
ган. Ол чылда хүлээп
алымшкының чылаага-
ны сөөлүдө Оренбургтун
генерал-губернатору Го-
гольның танымы В. Пе-
ровский тайылбырлап бер-
ген. Нижний Новгородтун
губернаторунуң мындыг
оңуруларым чагазын ол
чогаалыңа көргүскөн: «Бис-
тин чоокта чаа Пушкин
таварып эрти. Мен ол кы-
мыл дээрзин билер-даа
болумза, ону аажок хүн-
дүлгем, мындаа-даа ол
Пугачевтун үймээниниң ду-
гайында документтер чып
чоруур дээрзинге черле бү-
зүрөөс мен, Бодаарымга
аңаа бисте четистерини
илердери-биле чажыт даа-
га берген хире-дир».

Ол таварылаага шүлүкчү
чаа сюжет бижирингиде
болган. Пушкинниң шүлүк-
тер бижэн сазынынның
аразында оң баштайгы
дөзөңнел база артыкан.
А Пушкин болу ол бодол-
дың чедир аңаадаа бол-
ган. Кадан Гоголь он
каадыр-бир сюжеттен бе-
рип көрүскөн, каттир-
чыг, каттир-чыг эвас-даа
болза, суугаар аргы орус
анекдотту беш көргүзүлгү
комедия кылып каар мен,
ол аажок каттир-чыг бол-
ур дээрзин силерге азал-
тур мен» дээрге, бодуңуң
дүшканы төгүңү бирден
бирээ чокка чугаалап бер-
ген.

СЭТА-ның корр.

СПОРТЧУ МЕДЭЭЛЕР

ХЕЛЬСИНКИ. Хоккейге
Финляндияда болуп турар
делгей чемпионатының мар-
галазын ССР-ниң аныктар-
ның шийдеке командазы
пигти тилгесиниң чедип алган.
ПР-ниң командазы совет
спортчулар 12:1 санга чык-
тыкан.

Хельсинки чоогунга болгаш
ол маргалазын соода совет
спортчулар Туркуга чоруткан.
Олар аңаа АКШ-гың, Шве-
цияны, Канаданың болгаш
Чехословакияның хоккейжи-
лери-биле эчелегил оюннар-
га хиржир. Совет команда түң-

Чаа чыл мурнунуң репортажы: БАМ-да өөрүшкүлүг болушкуннар

ШАПКЫН АГЫМНЫГ ЧАРА

ЧИТА ОБЛАСТЬ. Байкал-
Амур магистралы... БАМ... Оң
тудуунуң хемчээли кыдыг-даа
кижини магадлаптар. 10-на
чыл иштинде 5 муң кол бол-
гаш өске-даа станцияларның
оруктары салган. Амгы үсө
БАМ-да 82 националдарның
төлөөкчилери ажилдап ту-
рар, аңаа 62 муң үндөзүн
чурттагы бамчылар төрттүң-
ген. Комсомол ГлазБАМ ту-
дугже 40 муң эки турачылар-
ны чоруткан. Бүтү-венелдең
5 шалыч комсомолчу отряд-
тары болгаш республикалар-
нын, крайларның болгаш об-
ластарның 35 отрядтары БАМ-
га ажилдап турган болгаш
ажылын үргүлчүл-даа турар.

Казахстанның төлөөкчилери
вектин улуг тудууда тө-
лөтпн чери ээлеп турар.
Оларның баштайгы 79 киж-
лиг «десалтызы» тайгага 3 чыл

мурнуңа кээп дүжүртүгөн.
Мөңгө доң чыдар, хат-шуу-
ганың, күштүг сооктуг черге
баштайгы тууду-жудур чаа —
Чара дээр станцияны тууду
эселзенир.

Бөгүн эртен үени хая көр-
нүп көргө, казах комсомолчу
төлөөкчилери «быжыг болу-
рунуң» шыгалдазын алдар-
лымы-биле тууду эркенер деп,
бүзүрел-биле чугаалап болур.
Чурттага бамчылар, 60
орунуң обшечиниң, 90
кижи турар уруглар садыг,
ортумак школың, салыг төп-
түг болгаш иштелгил Чаа
Чара дээр суур Забайкальде
туттунган. Ону бамчыларга
чылыг, чырык болгаш өөрүш-
күлүг кылдыр чурттаарыңа, эки
ажылаарыңа таарымчалыг
кылдыр ыях туткан. Олар Ча-

ра станцияның районуңдан
эселзэн үлгүлүр таңа тургу-
зары-биле ам-даа хей ажил-
даар апарлар.

БАМ-ның тудуунуң төгү-
зүңге эртин турар чыл онза-
гай бооп кирер. Магистралы-
дың барыш болгаш төп учас-
токтарыга сөөлүг «алдын»
эвасону хуусааң эрте сал-
ган, 3200 километриниң соңу
Транссибир оруу-биле поезди-
лериниң шуужушкуну эге-
лэн.

Чараның амдылары дүргө
чоруп турар... Чаа, 1983 чыл-
да, аңаа база-ла хей-хей кай-
гамчылыг болушкуннар бол-
ду, күн-ажылы чедимшкы-
нар даа чедип алдынар бол-
гаш чаа-чаа чурттага бамчы-
лары туттунар. «КазахБАМ-
тудугу» тууду-жудуру ол
дээр боттарының бүтү күжүн
салыр.

ЧУРУКТА: Чаа Чарада бо бамчыларны Казахстанның төлөөкчилери туткан.

Чараның «Элегант» ательесинде. Ачы-дуза чедир бамчының өргөлөкчүн В. Е. Зеленина (солгай талазында) болгаш бамчыны Ф. И. Дюссембаева сезонунуң чаа хеп-
тери-биле таныжып турар.

Башкы Галина Ивановна Шаронова Чаа Чара суурда оруу тудукчуларының уруг-
ларын өөредип турар.

Г. ПОПОВТУН фотолары.

СЭТА-ның фотохрониказы.

нел ужуражылганы январь
1-де Финляндияга ол чурттуң
спортчулары-биле доозар.

Мякиль хоккейге чурттуң
чемпионатының эчелегил оюн-
нарының соода хары угай апа-
ган. Ол — Москва-шайна
музун — 4:2 санга улуг алган
Хабаровскийн СКА-ны биле
бодуңуң шөлүңе Кировтун

«Родина» командазын 3:5
санга уттурушкан Красногор-
скийн «Зоркий» болган.

Кемеровоңуң «Кузбасс»-биле
ойнап тургаш 6:4-ке улуг, че-
диниңиң болган Ульин-
скийн «Волга» 12 сангыг
Архан оюннарда мызыг
түңгелде болушкан: СКА
(Свердловск) — «Уральский
трубия» — 8:1, «Старт» —
«Юность» — 11:2, «Строитель»

— «Динамо» — (Алма-Ата) —
3:0.

БЕРЛИН. Фигурал чугу-
лашыкка ГДР-ниң чемпио-
надына чаксаан чугулаа-
рыга олимпиг чемпиону Ка-
тарина Витт бүзүрелди-биле
түңгелди. Карл-Маркс-штадта
келген 19 харыг ол спортчу
үш мергежилтерин күсөд-
еринге тергип болган.

(СЭТА).

КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫ БОЛГАШ ДЫШТАНЫЛГА

«Тяжелые» советтун Куль-
тура бажыңы. Ол кезеңе аңаа
хоочунарга тураскааткан ли-
тература-музыкалыг аас жур-
нали эртеринеге бүтү-ле
чүдөдери баш бурунгаар
белеткэн. Дыштанылга кезе-
жени тускай сценарий эзу-
гаар эртерер. Аас журналы
СЭП Кызал райкомунуң хе-
режиссер ортузунга ажил чо-
рудар килдизиниң эргелекчи
К. Д. Нураев болгаш проф-
облашкүлөдүн элелдер ары-
нын уран чүдө бажыңың
аңаадамын К. Ч. Сагым
олар организастар.

Дыштанылга кезеңиниң чор-
да башкаар режиссеруна
Клара Чамыновна Сагым
шайын алган таварылаа эсөс.
Ол бо талазы-биле мергежи-
леги специалга. Бо бүтүңү
аңаада кезеңе, шынал-ла
палай эзугаар организастыг,
дээштин болуп эркен.

Ам оң канчаар эртериниң
көрөлтир. Сценарий онзагай
көрүштү кылдыр дериң каз-
таан. Култура бажыңыңа ки-
рип келгенериниң кичээлге
ол доран-на хараа тууда бер-
ген билдирген. Фойеде ол кезе-
жеге киржир-биле чаладып
келген хоочунарың дугайың
көргүскөн фото-чурткаар-
да хей, оларны келген кижилер

доран-на сонугурап көрөбөр
кылдыр деген каан.
Хоочунарга кимиярыл ми-
чам? Хертек Амырбонина Ан-
чымаа-Тока болгаш Тамара
Чаш-оолойна Норбу, Респу-
бликага ат-сураа билдирги
хоочунарың анык чыда-
рында өөренип, ажилдаа чо-
разыны көргүскөн. Чурткаар
онза солун болган. Тываның
төгүзүңге хамааржыр, онза-
гай ужуруткалыг-даа чурка-
тар бар.

Көрүкчүлөр бо бүтүңү баш
бурунгаар көргөс-ле сонугура-
лы хайымгы, кезежге илеп-
кейлиг киржирге боттарың
белеткей берген дег санын-
даар. Хоочунарың эртенге
оруктары-биле кезежге келген
ер ол чурткаарыңа на кави-
да бол таныжып алганар.

Көрүкчүлөр залды долдур
олуруулапкан. Устүдө хоочу-
нарың кезеңини башкаарың
эртерер кижиг К. Ч. Сагым-
биле каан сценарга үнүп ке-
генер. Х. А. Аңчымаа-Тока
биле Т. Ч. Норбу белеткен
каан кресло сандаларга олур-
тулапкан. Кезеңиниң планы-би-
ле таныштырган соода, оң
башкаарың чаладып келген
ийн хоочунуң ажилдап, чур-
тай эркен амылдары болгаш
хей ажил-херектер-биле та-
ныштырган. Оларны алдаржы-

дып турар кол чүдө — олар-
ның ажилы, чоңуңа бараан
болушкуну.

Оң соода «Тяжелые» совет-
тун директору, ССР-ниң
Дээди Советиниң депутаты
В. О. Оюнга сөс берген. Ол
болуңуң чугааңыңа ССР-ниң
Дээди Советиниң чоокта чаа
Москвага эртенге эчелегил
сессияны дугайың чылааң-
нарга таныштырган. Төрүн
соодауңуң сөөлүг чылдарда
чедип алган чедимшкынын,
оң муракчыларын база ол
аңаадамын. Хоочунарың амы-
дырың дуржулганы ол со-
одага база-ла буниниң чагай
үлө-херек болуу турарың ол
демтеген чугаалаан.

Хертек Амырбонина болу-
ңуң сактымшкыныга Тыва-
ның эртенге оруу, култура
революцияның догжудасын
эң солун кылдыр таныштыр-
ган. Анык-өскөңге эргим, чы-
лыг чагыг сөстөрү ол сөзгөн.
Хоочунуң ол сөстөрү дээш
аңаа өөрүп четтериниң чыла-
ганар илереткенер. Соодага
бот-тыгыңар артистер «Алам
тун» деп ыры-биле аян тут-
кан. «Совет Эмелдеңиң хама-
ры мен», «Тарлашкы» деп
ырларын Базармын Ондар,
Снежана Кузур олар ырлап
күсөткенер.

Т. Ч. Норбуңуң чоңуңа ба-

раад болган ажил-херектер
чылааңыңа база солун бол-
ган. Оң соода «Докуманың
хуулаады» деп гниден туу-
дуну бот-тыгыңар артистер
көргүскөн.

Х. А. Аңчымаа-Тока бол-
гаш Т. Ч. Норбу оларга Кур-
чер кидэ Советиниң хүлүлүг
хамааттары деп аттарын би-
йраладык байдалга каада. Со-
вет күүсчүлүгүң дараагы
П. О. Хертек тыяксаан. «Алам
тун» деп ыры аңаа улуртай-
нар шутуу баян үлөдүс-биле
иришкан соода. Курчер
суурда херезиссер чөвүлө-
ниң даргазы К. Б. Ондар ча-
лааган аалчыларын бүтү чо-
нөс казы сууруң агиткаар-
тирларынның организастыг
кылганы аш-чөм дегелесин
чалаан. Бүтү-ле ыш-чөмүң
дөзөңнел агиткаартирларын
активистер белеткен кылгаш,
ында делтеп салган. Амдагың
аңаа-чөмө чылааңар аман
сонугураан.

«Тяжелые» советтун Куль-
тура бажыңыңа шак мындаг
солун демтегер улаа-ларга
болуп турар. Күр-ажылаң
кижизини көстүп шыган кык
мынаар солун, хейлүг кылдыр
эртерип аңаа чакканар.

А. СОДУНАМ.

Фестивальга уткуштур

Аныктар чыыжының политиктиг утказы

Аныктарның болгаш сту-
денттериниң XII Бүтү-делегей
фестивалының совет белеткеп
комитетиниң Москвада туруп
турары «Юность» адылдар бажы-
чыны бо хүндөргө кире дү-
жөр болууларга, силерниң бо-
далымдарга мындагы чүсө кирер
— аныктар шууганының
ажыгыңарыңа чедир ке-
чэс артык-дир. Фестивалы
мурнуңуң ажилдары хүн-
келген туудуң улам-на шалымчы
турар. Делегейниң белеткеп
комитетиниң Москвага болуп
эртенге III хуралының соода
билдизиниң суугаар амырга,
ам болур фестиваль болза,
бөмбүрөктүң анык-бүрү со-
дак бойдалыг аныктарының
низг сонугурамы болуруп
турар.

Ол чымыштын политиктиг
ужур-утказы кыдыг болуру?
ПМА-ның корреспондентин ол
айтырың фестивальга белет-
кеплет Совет комитетиниң се-
кретары Андрей Фёдоровка
салган.

— Барың түктүн массалыг
информацияның буржуаз
хейрлерин болза, Москвага бо-
луп эртер фестиваль дегей-
сиз аныктарың кыдыг-даа
сонугурамы болдурус дээр-
ан. Чоңга тайылбырларын
кыдып турар. Ичээлээ-даа
ол шуут болуулаан. Чүгө
дээрге, бирээде, 70 чылдарда

Европага яны-бүрү социал
байдалдыг аныктарың ара-
зынга дорт болгаш быжыг ха-
рылаалар, кады ажилдамын-
га дыкка турмушкан. Илангы
Гавана фестивалының соода
аныктар шимчээлениң поли-
тиктиг бүтү күштери — ком-
мунистерден консерваторларга
чедир — яны-бүрү айтыр-
лар талазы-биле үсө-бодала-
рың чугаалажып турар апар-
ган.

Ийнде, амгы үениң аныктары
эртенге фестивалдар дуга-
йында дыкка хей солун чүдө-
дери дымнап каапкан болгаш
ам аңаа боттары киржирин
күзеп турар апарган. Бөмбүр-
өктүң анык күштерин фести-
валь шыкан сыйры каттышты-
рыптар мындаг ат-сурагым,
шылдаттыңан хейир бөгүн чок.

Фестиваль-делегейниң анык-
тарының эң улуг дээр политик-
тиг чугаалажы-дыр.

Алаа сөөлүдө демдегээр
чүсө чүл дээрге, делегей бай-
далының дүшкүрүлгү болу-
чугаалажы херек апарган
Бичириш Бүтү-делегейниң XII
фестивалы эртериниң чугулаа
херек апарган.

— Москвага болуп эртер
фестивалың онзагай чүдө-
дери чүз?

— Вир-ле дугаарыла, на-
ционал белеткеп комитеттери

чурттарының политиктиг күш-
терини эң калбак киржиге-
зин аңаа чедип алыр деп ту-
рар. Фестиваль мурнуңуң
ажылаарыңа коммунистер-даа,
социалистер-даа, либералдар-
даа, шалымчы, профилел-
дерини, култура, спорт ор-
ганизацияларының, оң-даа өске
улаанышкынының төлөөк-
чилери киржип турар. Деле-
гейниң аныктар организасты-
ларының дыкка хей Москва
фестивалыга боттарының кир-
жир күзелин илереткен. Бо
хүндөргө бези национал 91
белеткеп комитеттер тургу-
зунган. Делегейниң колдуула-
ла 150 чурттарының делегата-
тары келер деп болан турар
бис. Делегейниң 118 чурттары-
ның аныктарың болгаш сту-
денттериниң 37 каттыжыш-
кынарының төлөөкчилери-
ниң аразында дугуруп алган
ны дыкка хей айтырылары
олар аңаа, фестивалга, чугаа-
лажып көөрлер.

— Москва фестивалың таа-
рымчалыг кылдыр эртериниң
шактыктап турар күштер бар
бе?

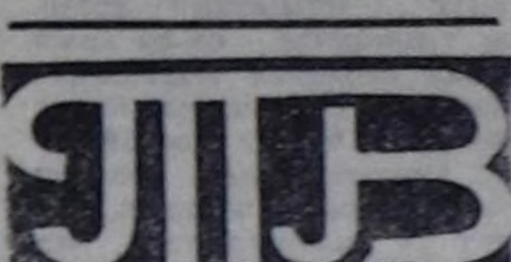
— Бөгүн «шут-ла ары»
фестиваль шимчээлениң кол-
дуулаа-ла чок. Барың ула-
дыг чамдык организастык-
лар таланында мындаг чүдө-
лөр турга-даа, хамык ужу-
р олардан хамаарышнас болгай.

— Москва фестивалың таа-
рымчалыг кылдыр эртериниң
шактыктап турар күштер бар
бе?

— Бөгүн «шут-ла ары»
фестиваль шимчээлениң кол-
дуулаа-ла чок. Барың ула-
дыг чамдык организастык-
лар таланында мындаг чүдө-
лөр турга-даа, хамык ужу-
р олардан хамаарышнас болгай.

Дмитрий ПОЛЯКОВ.
беседалаан.
(ПМА).

Редактор В. С. ШАРАВИН.

ДЕКАБРЬ 27-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе» 8.40 — Шы-
раага делегей чемпионады.
8.50 — «Табачный капитан».
Уран-чечен телефильм. 10.10 —
«Аян-чоруктуг калуу» 11.10
— 11.35 — Телемездээр.

14.15 — Телемездээр. 14.35
— Док. телефильм. 15.20 —
Концерт. 15.55 — Төгүңүң
арынары. 16.30 — «Он алаы
болгаш оон-даа улуг назы».
17.15 — «А. Твардовский».
Док. телефильм. 18.10 —
Мультифильм. 18.30 — Эр-
тем-тайылбырың фильм. 18.45
— Бөгүн делегейде. 19.00 —
Концерт. 19.50 — «Рассеяние
клоуна». Уран-чечен теле-
фильм. 21.00 — «Уе». 21.35 — Ко-
нцерт. 23.05 — Шыраага деле-
гей чемпионады. 23.15 —
23.30 — Бөгүн делегейде.

ИПИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртенги гимнастика.
8.15 — Док. телефильм. 8.35 —
9.35 — Бодуус дугайында 4-
ку класс. 8.55 — Эртем-тайыл-
бырың фильм. 9.05; 13.30 —
Испия амг. 9.55 — Эстетиктиг
кижизилгө. 10.40; 11.40 —
Зоология. 7-ги класс. 11.05 —
«Эт-бүлө болгаш школа». 12.05
— Физика. 10-гу класс. 12.05 —
«М. Шолохов». «Оожум Дон».
13.20 — Эртем-тайылбырың
фильм. 14.00 — «Сладкая же-
нина». Уран-чечен фильм.
15.35 — 15.40 — Телемездээр.
18.00 — Телемездээр.

КЫЗЫЛДАН

18.15 — Уругларга фильм.
18.35 — «Человек». 19.05 —
Киножурнал. 19.15 — «Азия
төвү». 19.45 — Телемездээр.
19.55 — Чаралаалар.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчытыг улду-
р». 20.20 — Айыл чок
шимчээлениң. 20.50 — Кино-
чурмул. 21.00 — «Уе». 21.35 —
Уран-чечен телефильм — «Бо-
шая новоготия мола». 22.40 —
Концерт. 23.05 — 23.50 — Мич-
лиг хоккейге ССРЭ чемпио-
на.

СЕРЕМЧИЛЕДИГ БОЛУҢАР

Амгы кышкы хүндөргө соок-
туң күштелгени-биле холбаш-
тыр өрт айымы база улгадып,
чамдык черлерге өрттүң тава-
рылаары болуулаан. Ичээлээ-
даа чылаадыга приборларын,
ылангы суугулары, электри
херекселерин ажилдаарда,
лаарга-кааналга кылдыра, өл-
айымы болдурушкыны дү-
рүмүрүн шыгың сактырыңын
эргежок чугула хемчеглерин
алырыңе организастыкларын,
алаан черлериниң, бугурул-
гелерин уадурунуларын, а
ол шыкша бүтү хамааттарың
тигилейн. Тыва АССР-ниң
Иштин херек